

К. ЕВАЛЬД

# БУКОВИЙ ГОРБ

ОПОВІДАННЯ

НІЧ

ОПОВІДАННЯ

*Книгозбірня молоді ч. 1.*

---

К. ЕВАЛЬД

326

# БУКОВИЙ ГОРБ

ОПОВІДАННЯ

## НІЧ

ОПОВІДАННЯ

*ПЕРЕКЛАД з НІМЕЦЬКОГО*

УЖГОРОД, 1937.

---

## Буковий горб.

У лісі було таке місце, де росли найвищі й найстрункіші буки і люде те місце звали „буковим горбом“. Воно лежало так високо, що моряк керувався ним як дороговказом на морю. Здалекої околиці видно було той зелений горбок, а ворон, котрий що вечора сидів там на найвищім дереві та думав про світові справи, міг бачити безмежно далеко на всі боки.

Але не тільки дерева на тому узгіррю були найкращими між деревами ліса, взагалі там все було кращим, сильнішим і більшим ніж деінде.

Коли синок лісничого потребував хробаків для своєї вудки, то мусів йти на буковий горб, бо там міг найти найгрубших дощовиків. Коли донька лісничого потребувала землі для свого квітника, то йшла на „буковий горб“, бо нігде не було такого товстого чернозему, як там, коли молодий парубок хотів назбирати своїй милій пучок квіток, то обов'язково шукав їх на „буковім горбі“, бо там росли найбільші проліски, найкраще пах розмай, а дики рожі на узбічю горба були кращі ніж деінде в лісі.

Так само стояла справа з комашнею, бджолами й метеликами... Все воно було найкращого сорту. Коли денебудь у лісі сидів якийсь великий хороший зяблик, то всі птахи пізнавали, що то був гість із букового горба. Коли денебудь починало рости якесь особливо гарненьке деревце, то інші дерева-сусіди зразу міркували, що се, певне, лис, або заяць принесли на своїй шерсти насіння з букового горба, або вітер завіяв його звідтіль.

Буковий горб добре знат про те все і був тим дуже гордий.

Всі його жителі трималися гурту, наче члени одної великої родини. Безумовно, що зяблик їв комашню й хробачню, як що тільки знаходив їх де-небудь, лис викрадав молоденьких зябликів, дерева сварилися між собою за соняшне проміння, а кожда квітка старалася приманити як можна більше бджіл до себе, точнісенько як це ведеться і на всьому білому світі. А про те ті, що їх могли зісти, або ті, що могли засохнути, не нарікали на свою долю, бо, мовляв — вони лишалися серед рідні.

Та й цілий ліс пишався буковим горбом, і дерева гуртувалися коло стіп узгірря та пропонували йому допомогу проти бурі і морозу. Вони думали собі:

Коли буковому горбові гаразд ведеться, то добре поводиться і всьому лісові.

Буковий горб неначе прапор високо маяв понад усіми ними.

Саме весна збиралася урочисто святкувати свій поворот і тому всюди панували неспокій та туга. Зяблик співав з усієї сили, а всі ті, що не могли співати, бреніли, зітхали, цвірінькали так тужно, неначе у них мало спинитися серце. Сонце стояло високо на небі у повному виблиску і кликало до бруньок і зародків у лоні землі. „Виходьте на гору!“ Або дощик росив, щоби збудити природу з її зимового сну.

Ті, котрих цілувало сонце і пестив дощик, із свого боку робили все, що було в їх силах. Що ночі хвилювалися бруньки бука і аж зітхали, так хотіли виглянути на світ.

А в землі рухалися проліски. Вони й були першими, що відгукнулися на поклик сонця й дощу.

Коли одного ранку зійшло сонце, то його проміння заглянуло в тисячі білих чашечок квітів.

„Тримайте голови вгору!“ звеліло сонце. „Ви мої

квіти, мої більш, ніж усі інші. Я викликало вас із чорного царства землі, ви живете з моєї ласки без мене мусите вмерти, Радійте життю, бо воно коротке“.

Тоді проліски випрямилися і до півдня стояли струнко, наче лава вояків. Коли ж сонце схилилося до заходу, то й вони поникли туди своїми голівками, а слідуючого ранку повернулися до сходу. І так було кожного дня.

Потім прийшла черга на буки, і всі свіжі листки, які розгорнулися з пучків, лягли тінею на проліски. Згодом ні один соняшний промінь не міг продертися до них крізь завісу листя. Тоді проліски мусіли вмерти. Вони слухняно зівяли і розсипали по землі своє насіння, щоби колись їхні діти також могли зазнати такого щастя, хоч і короткого, під соняшним промінням. Ніхто не жалував за ними, бо на їх місці прийшло багато інших квітів, і чим близче йшло до літа, всі вони більше боролися за своє існування та користалися з його благ. Всюди панувала метушня, галас і спів, якого годі уявити собі, так було цілий день, до вечора, бо тоді всі заспокоювалися і втихиали.

„Яким це чудом діється, що саме на буковім горбі ми рахуємося першими в лісі?“ спітав якось то вечером зяблик, коли сяйво місяця не давало йому спати, коли соловейко співав у корчах, а нетля танцювала собі перед самим його дзьобом, не даючи впіймати себе.

„Це тому, що ми живемо так високо“, відповів найстарший бук. „Сонце і дощ попадають до нас найпершими, і тільки згодом ідуть до інших“.

„Це тому, що ми дуже шляхетного роду“, сказала дика шепшина. „Рік річно ми тримаємося остроронь і ні з ким не завдаємося“.

„Це тому, що ми такі вдалі“, думав великий джміль. „Всім порядним істотам ведеться гарно“.

Але ворон замахав крилами й промовив своїм хрипким голосом:

„Джерело нашої слави в чорній землі!“

Сказавши це, він полетів геть, а інші дивилися йому вслід.

„Он який мудрагель!“ скрикнув зяблик. „І скаже ж щось таке неймовірно глибоко-розумне, чого ніхто ніяк не второпас, а потім зникає, щоб не давати пояснення!“

„Як це можливо, щоб я, красуня троянда, завдячувала свою красу гідкій, чорній землі?“ спитала дика троянда.

„Яке значіння має для мене земля?“ сказав зяблик.

А джміль проголосив: „Ворон збожеволів!“

„Найкраще спітаймо саму землю“, запропонував бук і похилив галуззя низенько до самої землі та промовив:

„Слухай, ти чорна земле... а ну скажи нам, чи дійсно ми зявдячуємо тобі своє щастя?“

Всі насторожились, але земля мовчала. Тоді бук спитав ще раз, а за ним спитав зяблик, і джміль.

„Дайте мені спокій!“ сказала нарешті земля.

Так більше нічого й не почули вони від неї, дарма, що дуже просили її, а потім настав ранок і треба було думати про інші справи.

А про те слідуючого вечора вони знову заговорили на ту саму тему, але від того не стали ані трошки розумнішими, а ворон ударив крилами й закричав відлітаючи геть:

„Джерело нашої слави в чорній землі!“

„По що ви турбуєте мене? Навіщо питаете мене?“ відповіло царство землі. „Адже живеться вам добре, ну й нема чого сушити собі голову. Я затримаю свою таємницю для себе. Коли б ви знали то, що я знаю, то перекинулися б з дива.“

„Нічого ти не знаєш!“ сказав зяблик.

Всі інші гадали так само, та й місяць гордо блиснув на землю. Це був маленький клаптик землі,

якого торкнувся місяць зараз поруч з найстаршим буком. На цьому то клаптику саме в той час і виліз із землі дощовик.

„Який смачний червячок!“ гукнув зяблик „Коли б мені не хотілося так дуже спати, то я неодмінно зів би його“.

„Ніколи не роби цього“, сказала чорна земля. „Задовольняйся одними комахами. Це буде для тебе корисніше“.

„Тааак?“ спитав зяблик. „Чому це так, коли вільно спитати? А може цей пан дощовик і єсть тим добродієм, якому буковий горб завдячує свою красу?“

„Можливо“, холодно відповіла земля.

На таку відповідь зяблик засміявся так широко, що ледві не злетів з галузки.

Сміялися бук і джміль, сміялася дика троянда коло перелазу, так, що аж її листки тріпалися та падали на землю. Далеко в лісі всі чули їхній сміх і казали:

„Весела забава на буковім горбі. Добре їм сміятися. Адже нікому щастя не всміхнулося так як їм“.

\* \* \*

\* \*

В осени люде зрубали силу дерев. Дерева, що стояли долі, иизше букового горба, всі до одного впали під ударами сокири, але самого букового горба ніхто не торкнувся.

„Поки я живий, хай і він стоїть“, казав лісничий. Він є найбільшою прикрасою цілого лісу!“

І в той час, коли в лісі, то тут то там зявилося багато голих пнів, так що птахи для гнізд мусіли собі шукати інших місцевостей, а на порожніх майданах почало рости ріжне хабаззя — буковий горб під весну стояв так само гордо і зеленів так само як і завжди. Широко й далеко було його видно.

„Щось мені не подобається вся сьогорічна справа“, сказало чорне царство землі.

„Мабуть приходить край нашій величі“.

„Тааак?“ сказав зяблик. „Може занедужав дощовик?“

„Може“, відповіло земне царство.

І знову всі сміялися так, що в лісі аж лунало.

Через рік, ранньою весною, проліски знову заквітчали землю на буковому горбі, але сонце поглянуло на них дуже маркотним оком:

„Чогось то вас цього року менше, ніж завжди“, сказало воно. „Ta й ростом ви менші... і не такі гарні, як минулого року... Що з вами таке?“

„Ми не знаємо“, відповіли проліски. „Ми не розуміємося на таких справах. Ми робимо все по змозі наших сил, а в тім, цього року чомусь так холодно в землі“.

„Мені здається, що моя корона сим разом не така густа, як звичайно бувала“, сказав старий бук, коли розкрилися його бруньки. А в осени нарікав зяблик. „Цього року так холодно тут, що хотілось би бути перелетним птахом“.

„З року в рік буде все гірше та гірше“, промовила чорна земля.

„Тааак?“ сказав зяблик. „Може дощовик відвернув від нас свою ласку?“

„Може“, відповіла земля.

І коли тепер усі засміялися, то в їхньому сміхові не було того веселого тону, що раніше. Правда, ніхто не вірив тому, що казала земля, а про те всі почували, що чогось то їм ведеться не так добре як раніше, і вони стурбовано дивились в майбутність.

Минали літа і що-разу ставало гірше. Минуло десять, двадцять, сорок літ. Умирали квіти і нові родилися з насіння а нове покоління зябликів прийшло на зміну предкам, буки стояли, як і раніше, і той самий ворон сидів на їх вершечку. Але все змінилося.

Tі, що жили на буковім горбі, прийшли до переконання, що життя є важке і злобне. Їм здавалося,

що весна настає тепер пізніше, а літо ставало раз у раз коротшим та коротшим. Буря лютувала в осени далеко гірше. Квіти не пахли так приємно, і пташки не співали так гарно, як колись. Верхи буків змаліли й потоншали, а чимало галузок геть всохло, а дика троянда так знівичилася, що ніхто не звертав їй уваги на неї.

„Що за напасть!“ роспачливо крикнув бук. Чи маємо ми, такі молоді і гарні, що так пишалися колись, загибати? Чим ми провинилися? Хто це так руйнує нас? „Чорна земля!“ закракав ворон і відлетів геть.

„Чорна земля?“ спитав найстарший бук. „Раніше було говорено, що чорна земля зробила нас богатирями... Невже дійсно тепер вона напосілася на нас? Земле, земле! Скажи своє слово, борони себе! Адже ми вмераємо, ми не в силі довше витримати.“

„Думаєш, що мені ліпше поводиться?“ відповіла земля. „Я також стала іншою! Безплодною і сухою! І з кожним роком стає все гірше. Я затверділа і стала брилковатою, аж гидь бере... Смерть простягла свою руку над буковим горбом. Повірь мені.“

„Давай боротися спільно проти неї“, сказав бук. „Що ти можеш сказати про наше нещастя? Чого ворон викриkuє завжди твоє імя? Адже він такий розумний... Чи це правда, що він каже?... Розкажи нам... Допоможи нам!“

„Ворон не розумніший за вас“, одновіла земля. „Він тільки чув, що десь дзвонять. Я знаю все, але нічого не скажу. Це все буде до нічого, коли будемо говорити про це. Ви не хотіли вірити мені. Така доля судилася... ми мусімо вмерти“.

„А може дощовик завинив в цій історії?“ запитав зяблик.

„Може“, відповіла земля.

„Що значить це базікання?“ гнівно крикнув бук. „Мені здається, що сучасне не дуже то надається до невдалих жартів. Я знаю дощовика... Це славне

соторіння, яке повзає собі поміж моїм корінням. Невже я міг би завдячувати тому мізерному червякові свою горду, прегарну корону, яку я ношу з давніх давень? Та з другого боку, яким чином міг би такий хробак пошкодити мені та спричинити біду, в якій я опинився? Він мені ані гріє ані знобить. Дайте йому спокій то краще буде“.

„Чи свої червоні квіти я також завдячує тому мізерному червякові?“ сердито спитала дика троянда.

„А може я повинен бути йому вдячний за те, що моя родина є найдоскональніша з роду зябликів?“ запитав і від себе зяблик.

„Коли смерть покладе на нас свою костляву руку, то все вам розкажу“. сказала чорна земля.

\* \* \*

Минали часи і чим далі, тим гірше ставало. Горді буки порохнявіли в середнні, марніли, ниділи і падали ниць.

Великі сірі будяки росли там, де раніше росли проліски. Померла дика троянда.

Хабаззям поросло геть аж під самий шпиль узгірря, та вкрило землю своїми цупкими нехворощами.

„Наше становище подібне тепер до жебрачого, коли вони живуть в притулку для вбогих“, сказав зяблик. „Мені здається, що оповідання про красу букового горба, які чув я в своїй молодості, є тільки фантастична історія про розбишак.“

„Що, до біса, бракує буковому горбові?“ турбувався лісничий.

Аж нарешті прийшов час, коли всім стало видно, що буковому горбові прийшов останній час. Всі дерева впали за виїмком одного найстаршого бука. Він ще стояв, зпорохнявілим стовбуrom, а на його вершечку видніла одна однісенька галузка. Коли поздував найменший вітер, старий тріщав, скрипів, аж лячно на душі ставало.

Тільки один однісенький пролісок показався в цьому році. Він соромливо сховався під хабузям. За те будяки почували там себе чудесно...

Зяблик перелетів до іншої околиці лісу, а ворон давно помер. Тому, що на горбі не стало дерев, то й самого горба не видно було з дооколичної рівнини. Моряки знайшли собі іншого моревказа. Лісничий знизував плечима, проходячи мимо узгірря. І нічого не можна було вдіяти, бо на узгіррю ніщо не хотіло рости. Воно виглядало гидкою голою плямою серед ліса.

„Буку... старий буку... чи є ще в тобі дух?“ спитала чорна земля.

„Мало... мало“, відповів бук. „Маю ще семеро зелених листків, не мине й року, як не стане мене між живими.“

„Мене також“, сказала земля.

„Тааак? Чи ти теж можеш вмерті?“ спитав бук.

„Підо мною торфовисько“, відповіла чорна земля, „коли ти розумієш це“.

„Ні, я не розумію того. Та й не цікаво знати. Прийшов нам край. От і все“.

„Безумовно, що все, і більше іншого не треба, але перед смертю, хочу, розповісти тобі, як це все склалося“.

„Було би багато краще, коли б замісць слухання цього оповідання, можна було довше пожити“, міркував бук. „Але на старість треба бути задоволеним, коли можна чим небудь час заповнити“.

„Схилися трохи близше до мене“, попрохала земля. „Вже й говорити не стає сили... Треба тобі знати, що залишилося у мене стільки духу, що тільки дмухнути...“

„Я не можу схилитися“, відповів бук, „бо не маю ні одної галузки, яку міг би нахилити до тебе — хіба он той пеньок, що стирчить над тобою“.

„Ну“, сказала земля, „саме йде хтось, хто зможе розказати тобі історію краще за мене“.

„Я нікого не бачу“, сказав бук. „Але коло самого стовбура бука лежав маленький, тоненький і блідий дощовик, що ледві рухався, і мав такий нещасний вигляд, що аж серце боліло“.

„Це дощовик“, сказала чорна земля.

„Дощовик? За всі дев'ятьдесят літ, які я прожив на цьому горбі, я не чув чогось такого смішного, як тепер чую. Невже дощовик має вчити мене розумові?“

„Дорогий дощовиче, розповідай, все розповідай.“

Але дощовик з розпукою пручався на всі боки, та міркував, як би скорше просковзнути ‗назад в землю.

„Нічого розповідати“, сказав він. „Я хотів тільки поглянути, чи не знайдеться листка, котрий я міг би взяти зі собою в землю, але нічого не знайшлося. Тепер вже певно можу готоватись до смерти“.

„Всюди чути тільки про смерть і нужду“, сказав бук. „Як бачиш, маю тільки семеро листків, із котрих не можу відступити тобі ні одного. Нігде правди діти, це страшенно мало для бука, в тих літах, які маю я. Давніше я мав досить того добра. Я міг би з приемністю струснути на тебе стільки скільки ти хотів би листя.“

„Але ж!“ сказав з глибокою пошаною дощовик. „Мені ніколи й на думку не спадало дивитись вгору на зелене листя. Коли якийсь впаде на землю... полежить і трохи зівяне... тільки тоді я беру його собі, знаючи, що тим нікому не роблю шкоди“.

„Годі, годі, дорогий дощовиче“, сказала чорна земля і глибоко зітхнула.

„Правда не гріх, ти ніколи нікому не зробив жадного лиха... Ти сам не знаєш, чим ти був для букового горба. І бук теж не знає, та взагалі ніхто про це не знає, крім мене, що творила твою домівку. Але тепер настав час, коли всі повинні дізнатись про це, хто тільки має уші і може слухати“.

„Краще я піду собі геть“, сказав дощовик.

Але в цю мить вхопив його зяблик і як можнаскорше поніс до свого гнізда.

„Тепер нас лишилося двоє одинокими живими істотами“, зітхнула чорна земля. „Коли ми взагалі можемо говорити про живе життя“.

„Нічого не розумію“, призвався бук. „Але зараз розкажи мені“.

„Так, отже я розкажу тобі історію букового горба“. сказала чорна земл. „Коли б тільки слова мої дійшли до тебе через густе хабузя!“

„Якось то буде“, відповів бук. Адже це буде історія мене самого, то чайже де що знатиму з неї.“

„Слухай!“ Те що казав ворон, що вся пишність букового горба походить від мене, це була правда. Кождої весни з моого лона виростали проліски, дзвіночки і вся інша рістня. Я посылала тобі свої соки через твоє коріння гень аж вгору, так що твої листки могли зеленіти та ширяти. Чи правду я кажу?“

„У моїх роках правді не перечатися“, відповів бук.

„Гаразд“, провадила далі земля. „Але тепер питання відкіля я те все брала“.

„Мені здається, що ми все те повертали тобі, що від тебе брали“, відповів бук. „Що до мене, то знаю, що кождої осени я скидав на тебе своє листя. Та й галузки, що зломлювалися від бурі теж повертались тобі. Мої овочі падали на твоє лоно... Мені здається, що ти дісталася своє назад. Очевидно з подякою, за послугу з твого боку... I — не думаю ховати того, що все воно виглядало краще того, що я отримував“.

„Твоя правда“, сказала земля. „Ти все чисто повернув мені, і проліски повернули, і дзвіночки, і дика троянда. Комахи вмірали і падали на мене, та й зяблик не робив виїмку... Кождий пушок, кожна оболонка — все чисто повернено мені. Але чи ти ніколи не міркував, звідкіля я можу що весни постачати новенькі речі, коли кожної осени я отримувала їх вже використаними?“

„Ні, тим я не сушив собі голови. Взагалі я ніколи не бився думками більш, ніж того мені треба. Я був дужий, зелений и гарний. Сонце мене гріло, дощ освіжував мене і пташки співали на моїх галузках. По що було багато думати. Я жив життям, та й годі“.

„Гм, я завжди багато над всім думала — можливо, що я глибша за тебе натура. Правда, мені не перешкоджали так, як тобі. Бо коли навіть і метушилося, дряпало та зітхало в моїй глибині, то це було глибоко, у темряві. Я не бачила цього, за те тим уважніше прислухалася та думала. Очевидно, що цілком гарно я ніколи себе не почувала. Я не можу пояснити тобі які власне сили робили в моєму нутрі. Я була ніби то майстернею, яка ніколи не спочивала. Не підлягало сумніву, що зівяле листя було перероблено в моїй фабриці на чудесні соки, котрі всякали в тебе, та надавали тобі нову красу. Дощ і сонце помагали тій справі... і мені здається, що навіть суровий мороз приносив де яку користь. Безустанку варилося в моєму котлі, аж пара йшла з нього, бо ви там вгорі, ставили до нас страшенно великі вимоги. Але керовником цілої справи був дощовик“.

„Не розумію“, сказав бук, „Як те все йшло?“

„Спочатку дощовики тягали листя вглуб землі. Вночі, коли, все затихало і спав зяблик, вони виходили на гору, брали зівяле листя в своє володіння і затягали їх до себе. Часто вони не могли впоратись за одну ніч, бо ж вони маленькі, слабі створіння. Тоді листок так і залишався стірчати в землі, наче рурка з паперу, аж поки знову не надходила ніч. Потім вони зідали навіть зігнивші листя... це б то — листки переходили через їх довге тіло виходили звідтиль справжньою землею“.

„Цікаво!“ сказав бук. „Отже ти, так би мовити, завдячуєш своє існування дощовикові?“

„Ніби то так“, відповіла земля. „Але він робить

ще щось більше. Він прориває собі хідники вздовж, впоперек і вгору. Тими хідниками пливе вода та проходить повітря — одно й друге необхідні, коли земля має бути такою як слід. Це приблизно подібне до того, коли б перекопували ґрунт. Ти ж розумієш? Правда? I саме в тих проходах можуть рухатись і рости твої ніжні корінці“.

„Історія стає що раз дивнішою. Мої ніжні корінчики?... А чи ти знаєш, що мої ніжні корінчики є важніші за всі інші? Адже без них я не міг би жити. Коли їх ушкодити, то негайно завмирає та моя частина, до котрої вони належать. Адже це саме вони всмоктують і передають вгору життя“.

„Певна річ, що я про це знаю“, сказала земля, „бо я є тим з чого вони смокчуть тій соки“.

„І я завдячував це дощовикові?“

„Так! Але ми завдячуємо йому ще щось більше. Він орав мене, та розпушував, так, що все добре на мені росло. Він роздавлював мене, перевертав та рухав з місця... Те саме, що люде роблять всіма своїми апаратами і машинами, виконує маленький злиденний дощовик, коли він рухається і веться в землі“.

„Дивна річ!“ крикнув бук. Потім мовчав він якусь хвилину. Мовчала й земля, бо обое вони були старі та втомилися довгою розмовою. Але згодом земля тихенько промовила:

„Тому то ми завдячуємо тому хробачкови всю нашу славу. I ніхто з нас не може заперечити, що ми багато винні йому. Дощовик поміг буковому горбові стати чарівним, красу якого широко славили“.

Тоді здрігнувся старий бук та потряс собою так, що з нього впало три листки.

„Дощовики!“ закричав він. „Дощовики! Хочу мати дощовиків. Дощовики! Дощовики!“

„Так, коли б то ми могли їх звідкільсь дістати“, сумно прошепотіла земля. Але вони зникли, і ніколи

більше не вернеться вже. Перед хвилиною зяблик пожер останнього... Ти сам те бачив“.

„Чому вони щезли?“ спитав бук.

„Тут не було доброго ґрунту для їх перебування“, сказала земля.

„Гірка справа почалася з того часу, як люде зрубали ліс навколо букового узгірря. Тоді узгірря було передано на ласку — неласку бурі, морозові та сонцю. Я говорила про це з дощовиками. Вони казали, що мусять або перенестись кудись в інше місце, або загинути. Сонце і мороз страшенно дошкуляли їм“.

„Такий хробак насмілюється ставити якісь особливі свої вимоги! Я стояв тут дев'ятьсот літ, серед морозу та спеки, був гордощею цілого ліса і ніколи навіть не скаржився. І от на старість доводиться чути як голота командує, мусить бути так то і так то, та що треба їй прислужуватись!“

„Ти говориш так, неначе би мав якусь владу. І що власне можеш ти закинути дощовикові? Він же виконував свою працю тихо і скромно і ніколи ніхто в темній землі не бачив якої небудь нагороди за своє совісне і працьовите життя. Ніколи дощовиків не просили на спільне свято весни, всі гордували ними, нищили їх і ніхто не віддав їм чести, яка їм належала. Тепер їх не стало і ми мусімо показати зрозуміння справи“.

„Ми мусімо спровадити їх сюди назад!“ кричав бук.

„Це неможливо! Невже ти думаєш, що я не зробила б всього, що було б тільки в моїх силах, що б затримати їх? Якою я була раніше і чим я тепер? Тих кілька листків, які лежать в моєму нутрі, буде перероблено землею тільки на половину, бо немає дощовиків. Вони зібуються в одну тверду грудку, з якої виросте хиба якесь хабузя та й годі... Торфіще... розумієш — гидкий торф. В нім поховане все наше зелене життя і наше щастя. На цьому ґрунті

росте тільки хабуззя й будяк. А скоро буде ще гірше. Бо з торфищем змішається пісок та рудоглинка цупка як камінь. Тоді остаточний край буковому горбові і нам всім“.

„Гарна історія!“ сказав бук. „Одною ногою стойтесь в домовині, а на шпилі немає більше трьох листків. Ех ти, дощовиче!“

„Так воно й е!“ притакнула земля. „Хто з нас думає про справи тоді, коли нам добре ведеться? Чи ми знаємо звідкіля походить наше добро, та кому маємо завдячувати його? Треба коритися долі“.

„Треба кричати, сперечатися, протестувати!“ кричав бук. „Очевидно ти звикла коритися, бо лежиш непорушно під нашими стопами. Але я звик рости вгору. На протязі довгих сот літ бачили мене здалека, з моря. Невже я повинен коритися перед нужденним дощовиком? Останками сил своїх кричатиму по лісі, що дощовики мусять прийти й виконувати свої обовязки!“

„Старий дурень!“ була відповідь землі.

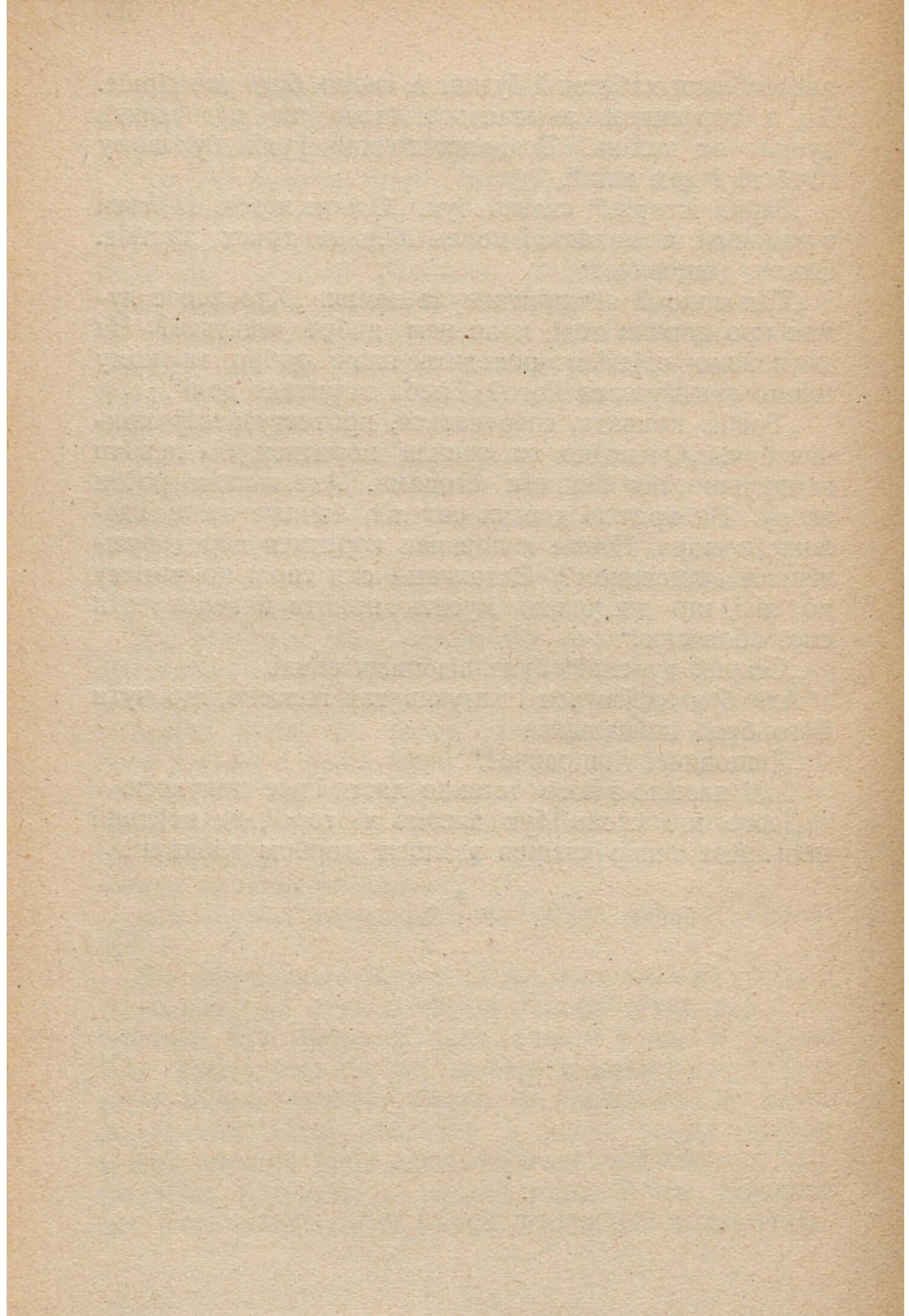
Але бук здрігнувся і загукав так голосно, що чути його було найдальше:

„Дощовиче! Дощовиче!“

Тоді злетіло з його останнє листя і все минулося.

Довго ще стояв бук високо на горбі, як мертвий пень. Але тепер узгірря звалося „горбом хабаззя“.

\* \* \*



## Ніч.

Було це одного погожого дня. Раннім ранком проїшов невеличкий дощик, але згодом пригріло сонечко, і ніхто не мав причини нарікати. Та ніхто й не нарікав.

Бджоли назбирали стілько меду, скілько змогли, та попереносили квітковий пилок з одних квіток на другі, і бджоли були задоволені квіти. Метелики завели хоровод у соняшному сяйві та поклали свої яєчка. Жужилиця затягla силу гною до своєї ями, де мали жити її діти. Жаби так нажерлися комашні, що розболів їм щлунок, а в молодої лелеки ще стреміло з дзьоба остане жабяче стегно... Всюди панували мир та радість, як це й повинно бути після славного трудового дня. Одинокими незадоволеними істотами було четверо молодих шпаків, котрі до речі, були найчемнішими дітьми в світі.

Вони сиділи перед шпаківницею страх набундючені, бо їм казали йти спати, а вони не хотіли, і запевняли, що ще світить сонечко, та що на дворі тепло і що білий ще день, та що їм цілком не хочеться спати. Вони робили вправи лету та дістали похвалу за свою зручність. Пополудні вони вправлялися у ловленню комах, і хоч ні одної не зловили, а проте їх тато сказав, що згодом вони й того навчаться. От вони й міркували собі, що вже досить великі, щоби могли йти спати тоді, коли всі дорослі лягають. Крім цього вони страшенно хотіли побачити місяць.

„Непутяща дітвора, гайдя до хати!“ гримнула пані шпакова.

„Ваші діти швидко підростають“, озвався лелека,

сидючи високо на даху. „Вони вже літають, а мої тільки ледві поростають у піря“.

„У нас не так як у шляхетного панства, високодостойний пане“, з пошаною одповіла добродійка шпачиха. „Ми маємо клопоту з дітьми все літо. Як тілько спекаюся отсих чотирьох, та вишли їх у світ, зараз же знову кладу яйця, з котрих згодом виходить другий наклад.“

„Гм!“ бомкнув лелека. „Це дуже нерозважно з вашого боку, дорога пані. Що торкається мене, то я не відважився б пропонувати щось подібного моїй дружині. Треба мені буде поговорити про це з вашим чоловіком“.

„Пробіг, не робіть цього, високодостойний пане“, просила пані шпачиха, а її дзюб мав дуже нещасний вигляд. „Я страшенно люблю своїх дітей, і вони є одинокою причиною, що тримає чоловіка в хаті. Він доти добрий до мене, доки я маю діток, потім тікає у світ за очі і я не бачу його більше.“

„Пугу-гу... угу-гу!“

„Сова!“ скрікнула пані шпачиха. „Ану до хати, виродки погані!“

І вона замахнулася на своїх дітей так, що вони аж сторчака дали у шпаківницю.

„Я хочу побачити сову!“ сказало найсміливіше шпаченя, інші думали собі теж саме, але не зважувалися казати це.

„Сова зість вас“, перестерігала мама. „Вона є одним з найгірших розбишак. Замкніть гарно очі та поводьтеся тихенько поки сонце зійде. Он летить батько, він заспіває нам щось“.

Тато шпак прилетів та сів на кілок поруч своєї жінки.

„Не можна дати собі ради з дітьми“, сказала вона. „Вони вже літають так далеко, що тільки з трудом можна слідкувати за ними. Не хотять лягати спати. Хотять дивитися на місяць та на сову“.

„Слухайтесь і будьте чені!“ насварив на них

з гори тато. „У цю пору всі порядні діти лежать у постелі. Швидко полягають спати й ваші батьки. Поважні люде вночі не сидять у лісі. Тоді там повно розбишак, бандитів та всілякої остогидлої галайстри“.

Потім він просвистав „на добраніч“ та примостиився на дереві над скринькою, а мати сиділа на кілку та спала тілько одним оком, аби ніхто не зробив якого лиха її дітям. За хвилину поснула дітвора та люде по домах і все, що метушилося у той довгий теплий день.

Але вгорі, у дуплі дерева, цілком близько, сиділо семero сов одна поруч другої та лупали своїми округлими очима.

„Чи вже досить темно?“ спитала одна сова.

„Стрівай ще трохи“, відповіла друга. Тоді кивнула головою перша, а за нею друга й третя і всі аж до семої включно тихенько покрутили головами, спочатку вліво, а потім вправо, наче б вони одна одній казали свою думку. Але на ділі воно не було так, лише просто, що одна робила завжди й друга.

„Чи ви чули, що казав шпак?“ спитала найстарша сова.

„Чули“, відповіли всі шість, одна за другою.

„А все-ж, це велика ганьба, що про нас кажуть такі речі. Чи ми робимо щось гірше, ніж інші звірята? Чесно й праведно шукаємо поживи для своїх дітей та собі. Ми не є гірші за других та не стерпимо, щоби балакали за нас усяку погань. Це ганебно з їхнього боку!“

„Ганебно! ганебно!“ признали всі шестеро.

Тимчасом стало так темно, як взагалі було можливо у найгарячішу пору літа. Соняшна заграва на заході щезла і на цілому небосхилі весело миготіли зорі. Безумовно, що під деревами було цілком темно, але порожні місця поміж дерев осяювали місяць так, що всі річи набували білої барви.

„Тепер настав наш час“ сказала найстарша сова. Тоді всі семеро вилетіли з дуплявого дерева м'ягкими, безшумними змахами крил. Шестero з них розбилися по лісі летючи на лови, але сема присіла на галузь та дуже зажурилася. Вона не могла забути слів пані шпачихи та думала, як би то пімститися і доказати, що вона, сова, не є гіршою за денні птахи.

„Чи тобі не здоровиться, сово?“ спитав зовсім близько тоненький голос.

„Хто це?“ спітала сова.

„А ніхто інший, як кажан“ відповів тоненький голос. Цілісенький день я висів на великім кигті в дуплястім дереві. Тепер мусів я вибратись, що б добути щось попоїсти“.

„Ах ти ж розбійнику, бандите, бидло!“ сказала сова „Та всі ж порядні люде працюють у день, а вночі сплять“.

„А боже-ж мій, якою праведницею ти стала“, відповів кажан — „А що-ж ти робиш? Гадаю те саме, що й я!“

„Я також розбишака, бандит, бидло“ відповіла сова.

Тоді вона розповіла, що казав шпак, і кажан погодився з нею, що то велика ганьба — розказувати дітям подібні речі про праведних птахів. Що путнього може бути з тих бідних дітей, коли вони дістають таке кепське виховання!

„Пошо ви сушите голову такою дурною балаканиною?“ несподівано спитав їжак, вилізши з під коріння дерева. „Я лежав отут долі, та чув усю історію, прокинувшись саме зі сну. Краще ходімо їсти й пити та берімося до своєї праці та покажемо зарозумілим деяким тваринам, що ми розумніші за них.“

„Я гадаю, що саме ніч є надзвичайно поетичний час“ сказала нетля, летючи дуже швидко попри них далі.

„Ай“, крикнув кажан, „се майнуло мені перед самим носом“.

„Вдень я не міг би найти своєї милої“ сказав світлячок, спалахуючи в кущах.

„Вдень селянин пильнує гусей“ пробурмотів лис і облизався.

„Ну, я бачу, що нас ціла громада. Це є безумовно деякою розрадою. А в тім, це дуже прикро, що мусімо слухати про себе такі дурниці“ — сказала сова і полетіла на лови, а другі теж взялися до своєї роботи.

\* \* \* \*

\* \* \* \*

\* \*

Коли зійшло сонце, то всі нічні створіння, наче крізь землю провалилися. Не стало й сліду від сови, їжака, нетлі, кажана та світлячка.

„Який це прегарний, чудесний ліс! Тут немає ніяких розбищак!“ цвіринькали шпакові діти, стрибаючи сюди й туди та роблючи ріжні вправи.

Й у всенікому лісі повно було звірят, які стрибали, бігали, та літали; повно ясних і пахучих квітів та зелених дерев, котрі весело простягли свої гилля понад усім тим життям.

Але коли вечером молоді шпаки повинні були йти до шпаківниці, тоді найсміливійший з них спитав маму, чому власне сови стали такими гидотними нічними птахами, та чи вони не мали батьків, які виховали б їх на порядних птахів.

„Знаєш, дитино, я скажу тобі таке“, відповіла пані шпачиха. „Коли сова була ще малою, тоді вона була собі цілком приємним, славним птахом. Вона мала лише одну хибу, а саме, що була неченою та вечером не хотіла йти спати. Скілько б там не лаяла її мати, — нічого не помогало. Раз вночі, коли мати, спала, молода сова тихенько вийшла з гнізда та крадькома подалась у темний ліс. Вона заблукала і загубила дорогу до дому. Вона так стидалася

свого непослуху, що не мала відваги вдень показуватися кому небудь на очі. Аж коли стемніло, тоді вона тихцем пішла шукати якоєсь їжі. Її пірjà було страшенно розкудовчене. Як що тільки, за якогось нещасливого випадку побачили її зза дня інші порядні птахи, тоді вони кидалися на неї, били її та глумилися над нею. А все те лише тому, що вона не слухалася своєї мами та звечера не хотіла йти спати. Добра-ніч!“

Шпаковим дітям подобалася та історія, але вони не повірили в неї. Адже вони були вже великі і як що в якому оповіданню говорилося про „слухняних“ і „неслухняних“, тоді вони зразу міркували, що те оповідання неправдиве а вигадане тільки ради них.

А проте їм хотілося спати і вони швидко поснули.

„Ви чули? Ви чули?“ гукала у дуплявому дереві найстарша сова „Адже це скандал!“

„Скандал, скандал!“ крикнули всі інші шестеро.

„Як довго живу, я не чула чогось подібного! Невже мають ставити на позорище перед цілою країною за те, що ми тихо й скромно виконуємо свої обов'язки, які нам доля судила? Це мене так лютить, що я й життю своєму не рада.“

„Ніяк не розумію яку власне все те має вагу для нас“, сказав лис. Їжак казав правду. Краще істи, пити та веселитись. Летіть у шпаківницю та задзубайте молодих шпаченят на смерть, от і пімститеся на цокотухах“.

„Шпаченят я зім само собою при першій нагоді, коли їх піймаю“, сказала сова „що-ж торкається пімсти, то мені не залежить на ній. Я хотіла б тільки знати причину, чому розказують про нас стілько поганого. Не розумію, чому сарич є славним птахом тому, що єсть мишу в день, а я гідким птахом, коли хочу зісти мишу вночі. Я хочу бути так само порядною і доброю, як інші. Хочу бути денним птахом... Хочу летіти на зустріч сонцю!“

„Борони Господи що ти говориш!“ відповів кажан „Видко, що ти цілком не уявляєш собі, що це значить дивитися на сонце. Я це спробував раз, щиро признаюсь тобі. Раз я допустив очевидно через неначину, що осяяло мене сонце. Це був жах.

„А я люблю, коли сонце пригріє мене“ сказав Лис. „Розуміється, коли я й мої діти не голодні. Але працювати працюю вночі“.

„Борони мене Боже перед сонцем“, сказала нетля. „Мої нерви дріжать при слові „сонце“. Мені аби трошки лагідного місячного сяйва та й годі, — більше мені не треба.“ Їjak стрепенувся і нічого не сказав. Тоді всі вони взялися до своєї праці, за виїмком старої сови, котра цілу ніч сумно просиділа в губокій задумі. Коли всі інші повернули додому, то вона все ще сиділа на тому місці, що й звечера.

„Адже ти нічого не їла?“ промовив до неї кажан.

„Я думаю про ганьбу, яка впала на мене“, відповіла сова.

„Про ганьбу, про ганьбу, про ганьбу!“ повторили всі шестеро сов. Але добре їм було казати. Вони так нажерлись мишей, що мало не луснули.

\* \*

\*

На другий день трапилася одна цікава історія.

Жваве лісове життя йшло своїм шляхом, як звичайно, і мухи бреніли, метелики танцювали та пташки співали, але враз стало тихо, як маком хто посіяв. Усі замовкли та дивились на пень серед левади. На пні сиділа стара сова, настобурчилася піря й страшенно лупала очима.

Вмить повстав величезний галас.

„Сова... дивіться, он сова!!“. Кричав маленький зяблик.

„Сова... сова... сова!“ цілый ліс аж гудів гомоном і криком ріжних птахів „Ти, розбішако нічний!.. Чого тобі треба тут?.. Старе опудало

погане!.. Злодію!.. Бачите, яка вона збентежена!.. Бачите, як вона баньками лупає!.. Вона соромиться!.. Буками слід навчити її розуму!.. Ану, беріться до неї... бийте її... мучте!"

Всі кинулись до сови, котра не перестала жахливо лупати очима, бо не могла стерпіти денного світла. Навіть цілком маленькі пташки присікувались до неї ззаду і з боків та дразнили її й глумились над нею. Сарич кружляв над її головою та кричав разом з іншими. Ті, що звичайно ворогували між собою, забули про свою ворожнечу тільки тому, щоби могли доскуляти сові, наче би вона була найбільшою поганню цілого лісу. Сова знялася з пня до лету, але не могла гаразд летіти, бо нічого не бачила. Вона била довколо себе клювом, кігтями та крилами, алеж нікого не влучала. А число гнобителів що-раз більшало... аж диво брало що в лісі було стілько птахів.

Сова сіла знову на пень. „Дайте мені спокій!“ сказала, „Адже я нічого не роблю вам. Я лише хотіла бути раз між вами в день, коли сонце світить. Мені здається, що я стілько самоварта, скілько й ви, і не знаю за що ви глумитеся наді мною та доскуляєте мені“.

„Бийте її!“ закричав сарич. Але сова підвела своє стурбоване обличчя, глянула на його й сказала: „Бодайти не повинен переслідувати мене. Адже я є твоїм найближчим родичем. Я їм мишу вночі, а ти вдень. Чим же ти кращий за мене?“

„Чуете це опудало!“ крикнув шпак. „Вона хоче рівнятися з нами. А ну до неї... бийте її!“ І знову почалась боротьба, та сова швидко побачила, що її сили за малі для такої війни. Вона сказала „Я очищу поле битви“ і вона залопотала крилами та полетіла, але їй було дуже важко летіти. Вночі вона вміла просмикуватись поміж деревами й галузями — зараз же, в білый день, вона натрапляла, що хвилини на якусь перепону та билася об ту перепону.

І коли вона падала на землю і тоді знімалась велика радість серед птахів. Вони табуном злітали на неї, так, що аж піря летіло з них, і вона була близше смерти ніж життя, коли врешті решт сковалася у дупло свого дерева. Довго ще галасували птахи перед дуплом, але ніхто з них не зважувався заглянути до середини, бо всі знали, що дзюб і кигті у сови дуже гострі. Нарешті настала в лісі повна тишина. А проте, вечером усі птахи говорили про ту подію. „Бачите!“ сказала шпачиха дітям „Воно було так само, як я вже розказувала вам“ її діти самі бачили це. А проте вони довго не могли заснути та думали над тим, як це так виходить, що вночі сова є такою могутньою а вдень такою нікчемною.

\* \* \*

\* \*

З того дня сова занедужала. Правда, вона літала ще від часу до часу, ловила мишву але цього було досить тілько на те, щоби втримати її при життю.

„Ніч чудова“, запевнила нетля.

„Ніч складається з гусей“, казав лис.

Але сова хитала головою і казала: „Ви цього не можете зрозуміти. Але я не заспокоюсь, поки не дізнаюсь того, чого не знаю. Нараз почувся долі серед трави якийсь ніжний прегарний голос...

„Коли хочеш послухати, то я розповім тобі“.

„А хто ж ти такий?“ спитала сова.

„Я нічна фіялка“, відповів голос. „Ти не можеш мене бачити, бо мій квіт дуже непоказний, але за те ти можеш чути мене нюхом. Я покликана до життя нічного так, як і ти, їжак, кажан і нетля та всі інші нічні істоти. Нетля єсть крім того, добрий моїм приятелем, дарма, що вона сама не знає про це. Вона заносить мій квітковий пилок до моого сусіди на тому боці левади, коли летить посмакувати медом... цілком так, як це роблять з денними квітами метелики та бджоли“.

„Це гарно“, сказала сова. „Тоді ти в такому самому стані, як і я, та інші квіти, мабуть шанують тебе так само мало, як мене мало шанують птахи. Але я не розумію, чим воно може стати мені в допомозі“.

„Я знаю чому воно так діється“, сказала нічна фіялка. „Я знаю чому ми мусімо жити вночі, та знаю теж, що це не є ніякою ганьбою. Послухай лише“.

Будь ласка, підожди поки прийдуть додому шість моїх сестер“, попросила сова.

„Дуже рада. Хай вони послухають. Але це мусить бути до схід сонця, бо коли сонце сходить, я зачиняюсь, нічого не кажу і навіть не пахну“.

Але, коли прилетіли додому шість сов, небосхил на сході був вже червоний.

„Тепер вже пізно“, сказала нічна фіялка. „Завтра“.

Стара сова оповіла сестрам, що їй сказала нічна фіялка і вони порозумілися між собою, що слідуючої ночі будуть поспішати з ловами та прийдуть додому вчасно, щоб послухати оповідання нічної фіялки. Також лис, нетля, світляк, і кажан заявили свою охоту прийти. Навіть їжак обіцяв явитися. Він сказав. „Я такий грубий, що перевертаюся. Як що оповідання буде дуже страшне, то може я схудну трохи“.

„Оповідання буде гарне“, сказала нічна фіялка, та й стулила пелюстки свого келишка.

\*

Коли знову наступила ніч, то всі соторіння швиденько впоралися з ловами, щоби нічна фіялка мала більше часу для свого оповідання, а о півночи зібралися під короною дуплявого дерева цікаве товариство.

Там була стара сова з шістьма своїми сестрами. Ще були там: кажан, нетля, їжак, лис та світлячок. Прибули туди й інші, що довідалися про ті збори, тільки дехто з них не мав відваги показатися.

Ось на приклад: лісова миша. Вона показала із своєї нори під корінням дерева тілько вуса, та прохала не робити їй ніякого лиха аж поки провадитиме своє оповідання нічна фіялка. Бо вона (лісова миша) належить також до нічних тварин, так вона казала. Був там теж і заяць, що сидів по той бік під кущем кіньского щавлю, настороживши вуха і напоготові до плигу кождої хвилини.

Були там ще ріжні комахи, жуки, комарі. Та всі вони заспокоїлися аж тоді, коли сова, лис, кажан, і їжак склали урочисту обіцянку, що не зроблять їм нічого злого.

„Як на мене“, сказала стара сова, „ця справа єсть надзвичайної важливості для всіх нас, бо ж тут ходить про честь усіх нас — нічних істот. І хоч може де-кому здається з нас, що вона йому байдужа, то все ж таки в нашому інтересі просто лежить необхідним зазначити перед присутніми тваринами наші права. Тому то і слід зробити замирення на той час, поки нічна фіялка буде розповідати свою історію“.

„Гаразд“, сказав лис. „Але в той мент, коли нічна фіялка скаже своє останнє слово, я згамаю он ту маленьку мишку“.

„Ні“, перебив їжак. „Мишку я візьму собі“.

„Я сама зіла б її з приемністю“, сказала стара сова, „бо історія фіялки розбудить мій апетит і смак. А про те — поживемо — побачимо. А тимчасом хай буде мир. Слово має нічна фіялка“.

Нічна фіялка ніжно, преніжно запахла і почала оповідати:

„Було це минулого року“.

„Пожди!“ гукнула стара сова. „Перш за все мусімо знати звідки стала ти такою розумною, мусімо бути певними, що своїм оповіданням не будеш дурно-крутити нам голови“.

„Адже саме про це я й хочу оповідати“, сказала нічна фіялка. „Все прийде в свою чергу, як що будете слухати мовчки“.

„Увага! Слухайте всі!“ сказала тоді стара сова.

„Мені здається, що ти перша перебила оповідання нічної фіялки“, зауважив їжак.

Нічна фіялка розпочала знову своє оповідання:

„Так отже, це було одного вечора в минулому році. Я поринула в задуму своїх пахощів, коли повз мене пройшло двоє людей, а саме — юнак і молода дівчина. Це була пара закоханих, бо вони йшли обнявшись та виглядали так, ніби то крім них не було нічого на світі. Раптом вгорі на дереві гукнула сова. Йой, крикнула дівчина, яка пагана сова! Не кажи так, одповів їй на те юнак. На світі взагалі немає паганих тварин. Сова зовсім не гірша за того яструба що висить намальований в твоїй кімнаті і так тебе тішить“.

„То певно був якийсь порядний парубок“ — озвалася сова.

„Замовчи“ — гукнув їжак.

„Молода дівчина такою відповідю не була задоволена“, провадила далі нічна фіялка. „Вона запевняла все дужче та дужче, що сова гидка й підступна. Вона доводила, що сова вночі нападає на малих мишей, та на малих гарненьких пташок, доводила, що сова не має відваги одверто признатися до свого розбищацького ремесла, тілько тихцем підлітає та лякає людей своїм гидким криком“.

„Не розумію, як такий бравий парубок та міг любити таку дурну гуску“, сказала сова.

„Дурну гуску, гуску, гуску“, повторили за нею й інші шість сов.

„Замовчіть!“ крикнув кажан.

„Тоді молодий юнак сказав до дівчини, що коли так, то певно вона й кажана лічить паганим створінням“, провадила нічна фіялка далі.

„Чи справді говорив він про мене?“ спитав кажан.

„Мовчи!“ гримнула на нього сова.

„Вона відповіла, що на її думку й кажан належить до паганих тварин. Тоді молодий юнак запро-

понував дівчині сісти поруч з ним на траву. Він прослав на траві свій плащ, а коли дівчина сіла поруч з ним, почав їй розповідати таке: Мені дуже не подобається, що ти думаєш так, а не інакше. Очевидно, що це тілько тому, що ти не знаєш правди. Тому я й хочу пояснити тобі зараз все те і ти сама побачиш, як воно в дійnosti все чудесно улаштовано. Тоді ти зрозумієш і те, чому я перед тим казав, що кожда тварина не є гідкою, та що всі вони мають право жити відповідно їхній природі“.

„Тепер почуємо“, промовив їжак.

„Цить!“ гукнула сова.

„Слухайте ж далі“, сказала нічна фіялка. „Молодий юнак далі розповів таке: „В старі давні часи сова була таким звичайним хижаком, як інші, про котрих ти знаєш, наприклад як ґава, орел, шуліка, сарич, сокіл і інші. Вона не мала таких великих круглих очей, та не стулювала своїх зіниць так як це тепер робить. Вона мала короткі ноги тверде піря, та полювала в день, так як інші хижаки“.

„Це мусіло бути дуже і дуже давно“, міркував собі лис.

„Це були мої пра-пра-пра-прадіди“, сказала стара сова.

„Пра-пра-пра-прадіди“, повторило шіст інших сов.

„Але настав час, коли не стало для всіх птахів поживи“, провадила далі нічна фіялка. „Коли хтось з них літав кудись на полювання, то завжди перевірчувався, що хтось інший перед ним там вже полював. Часто доводилося і засипати голодним і самим і дітям і ніхто не знов що буде далі. Але знайшовся і такий хижак, що був спритніший на розум і догадався, що треба з полюванням вичікувати поки ляжуть спати, що тоді найкраще вибратись на лови. Йому пощастило. Полюючи вночі він запримітив, що його тверде піря робить занадто

багато шуму, та що це не гаразд, бо серед нічної тиші чути все, очевидно вдвое краще ніж вдень. Отже від цього шуму здобич полохалась і втікала. І коли шукав він серед хижаків самичок жінку, то старався брати таку, котра мала наймягше піря, бо й вона мала допомагати йому в полюванню, а потім міркував так, що діти вдаються здебільшого в батьків і будуть мати теж мягкє піря. Він підшукав собі найкращу самичку-хижака. Вони спаровувалися. На перший рік вивели четверо дітей і з них двоє мали таке тверде піря як у батька, а других двоє пішли в матір. Коли діти виросли, то сами пішли на лови, і тут виявилося, що сови з мягким пірям мали багато більше успіху за тих, що мали піря тверде. Вони летіли так тихенько, що ніхто не чув їх і міттю ловили мишей. Совам з твердим пірям поводилося далеко гірше, а одна навіть померла з-за молоду. Друга хоч і заклала своє гніздо і вивела дітей, та вони були кволі і недовго жили".

Цікава історія", озвався лис.

„Цссс!" з докором кинула сова. „Мені цікаво послухати далі".

Згодом трапилось, що одна дитина сови дісталася долі піря на ногах. Коли вона виросла, то виявилося, що вона була надзвичайно гарним нічним мисливцем. Навіть при найбистрішому леті не було чути від неї найменшого звуку. З того часу нічні ловці з пірям на ногах були в найбільшій пошані. Вони парувалися тільки між собою та виловлювали всю дичину, а другі поволі вимерали. Так само малася справа і з очима. Ті, що мали найгостріший зір, мали найбільше успіху на ловах, та виводили найбільш вдалих дітей. Таким чином сова поволі ставала тим, чим вона є тепер.

Всі нічні створіння тихенько сиділи й слухали уважно доповідь нічної фіялки.

„Що ж далі?" спитала сова.

„Тоді", відповіла нічна фіялка, „дівчина зрозу-

міла в чому справа й обіцяла дивитися на сову прихильним оком. Але її милив оповів їй ще більше“.

„Чи він нічого не розповів їй про мене?“, спітав кажан.

„Безумовно“, відповіла нічна фіялка. „Він казав, що з тобою було те саме, що і зовою. Давним давно ти був звичайною мишею, або якимись подібним до неї маленьким сотворінням. Але згодом, один з твоїх предків прийшов до гадки стрибати з дерева на землю, або плигати з галузки на галузку, та рівночасно ростопирювати ноги, щоб перемогти опір повітря. Таким чином шкіра його зміцнювалася, натягалася, а це перейшло в спадщину дітям і онукам, а згодом родилися діти у кажанів вже з болонією поміж ногами і тулубом, так само як і поміж пальцями. Так то врешті і повстали теперішні кажани“.

„Чим довше міркую над цим, тим краще розумію це“, сказала сова. „Чи він ще не казав чогось?“

„А як же, він говорив півночі... Я довідалась навіть, чому я сама такою стала. А саме: було багато квітів, які в день сварилися між собою за метеликів і бджіл. Тоді один з моїх предків напав на думку розгорнути свої пелюстки вночі. А тому що не було ніякої потреби пишатися ріжнобарвними фарбами у темряві, коли, як кажуть, всі коти сірі, то його квіт став невеличкий. За те він давав сильний і пречудовий запах, щоб могли знайти його ті істоти, які того потребували. Так само було і з нетлею та світлячком. Все воно повстало цілком природно, та врешті вийшло нам на користь“.

„Це була знаменита історія“, сказав їжак. „Зрештою вона не торкається мене близше, поминувши хіба те, що вночі есть багато таких звірят, що йдуть мені на поживу, в той час як мої суперники сплять. Бо правду кажучи, я не есть справжнім нічним хижаком, а лише їм вночі і вдень, так само

і дрімаю, в той час, як сова вдень почуває себе цілком безпомічним створінням“.

„Так само і в нас“, сказав лис. „Вибачайте, чи оповідання вже скінчено?“

„Так, я нічого більше не знаю“, відповіла нічна фіялка. „Крім того незабаром зійде сонце і я вже мушу йти спати“.

„Тоді дозвольте мені!“ скрикнув лис і раптом кинувся на мишу. Але в цей час тримав малу лісову мишу в своїх гострих зубах вже їжак.

„Рятуйте! Нічна фіялко, росповідай ще далі!“ пищала миша, опинившись в такій біді.

„Нічого далі розповідати“, сказала нічна фіялка. „Я можу розповідати про справу тільки так, як те знаю, але не в моїх силах змінити закони природи. Ти повинна була б краще пильнуватись!“

Їжак весело трошив зубами бідну мишу, але лис був сердитий не на жарт.

„Харцизе! Гультяю!“ кричав лис. „Тепер я тебе злопаю!“

„Стережись, щоб я тобі боком не виліз“, кепкував з його їжак і згорнувся в клубочок, так що голки його настовбурчались на всі боки.

„Я знаю твої засоби, та знаю й те як дати раду з тобою“, відповів люто лис.

І лис почав качати їжака по землі, торкаючи його злегка передньою лапою. Воно правда трохи кололо, але лис був лютим і хотів конче помститись. Він докотив їжака аж до малого лісового озерця...

Бумс! Їжак бабахнув у воду і мусів розгорнутися, щоб не втопитись, а тоді лис і перегріз йому горло.

Коли ж зійшло сонце — всі семеро сов сиділи в дуплявому дереві, та з великого задоволення кивали й хитали головами.

Кажан теж весело повис на своєму великому кигті і почував себе так гарно, як ніколи.

„To була славна історія“, сказала стара сова.

„Тепер не буду мати жалю з базікання шпаchenят. Вони просто не розуміють нічого, а їхні батьки теж не розумніші за них. Одна природа знає, що за фантазія у людей розпещуватъ такі сотворіння“.

„Бо люде теж не розумніші за них“, вмішався кажан.

„Молодий юнак був розумний“, сказала сова. „Я ніколи не забуду його слів. Лише він повинен би був пояснити дурній дівчині ще одно... Ви знаете — темні люде запевняють, що я віщую погоду. Вони думають, що мое „угу-угу!“ означає лиху годину, а „тівіть!“ — гарну. А справді, то вся загадка полягає в тому, що я кажу „тівіть“, а моя дружина „угу“... Га га га!“

„Га-га-га!“ зареготалися шестero сов.

„Нічна фіялко“, сказала стара сова, „люба нічна фіялко, чи ти не можеш сказати мені, чи той юнак знов про це, чи під сим оглядом він був такий неук, як і інші?“

Але нічна фіялка вже згорнула свій келешок, та склилила голівку під важкою краплею роси. Вона нічого не відповідала.

„Добрий-день!“ сказало сонце, вийшовши з-за обрію.

„Добрий-день!“ крикнули шпак, зяблик і всі інші, що прокинулись зі сну.

„Добра-ніч!“ сказала стара сова.

„Добра-ніч, добра-ніч, добра-ніч, добра-ніч, добра-ніч, добра-ніч!“ гукнули їй у відповідь шестero сов.



У видавництві Юрія Тищенка можна набути найкращі книги за найдешевшу ціну. Радимо молоді в цьому році набути ї перечитати такі книги:

**ЮР. СІРИЙ.** Про світ Божий. Бесіди по природознавству з 47 малюнками. Ціна 4 кч.

**Його-ж.** До гір! До моря! Оповідання з мандрівки молоді, з малюнками й mapою Криму. Ціна 4 кч.

**Його-ж.** „Про горобця славного молодця. Оповідання з малюнками. Ціна 4 кч.

**Його-ж.** Світова мандрівка краплинни води. Оповідання з малюнками. Ціна 4 кч.

**Р. КІПЛІНГ.** От так казки! Пер. Юр. Сірого. З малюнками. Ціна 7 кч.

**Його-ж.** Брати Моуглі. Оповідання про хлопця, що виріс між вовками. Переклад Ю. Сірого. З малюнками. Ціна 10 кч.

**О. ОЛЕСЬ.** Івасик Телесик. Казка-песа на 5 дій. З малюнками. Ціна 8 кч.

**П. МІГОВК.** Вінок матері. Сценична картина. Ціна 1 кч.

**Його-ж.** Подвійна радість. Песа на День Свободи. Ціна 2 кч.

**К. ЕВАЛЬД.** Буковий горб. Оповідання для пластунів і молоді. Ціна 4 кч.

**Його-ж.** Родичі. Оповідання для пластунів і молоді. Ціна 4 кч.

**Його-ж.** Бук і дощовик. Оповідання для пластунів і молоді. Ціна 4 кч.

Разом 12 книг коштує 56 кч. Хто виписує всі разом платить лише 50 кч.

Там же можна набувати всі українські книги тутешніх і закордонних видань. Складаємо ученичі, учительські й сільські бібліотеки. Даємо поради в книгарських, бібліотечних і друкарських справах. Адреса для замовлень і листувань: Юрій Тищенко, Ужгород, ул. Раковця 40.



